

Verliefd maar niet verblind

Klimster en mensenrechtenactivist Myra de Rooy over Tibet, China en de Chamlang

Ze klimt, ze schrijft, ze zet zich in voor mensenrechten en ze komt op de NKBV Bergsportdag: Myra de Rooy (60). Aan Hoogtelijn vertelt ze over de eerste – en tot nu toe enige – Nederlandse vrouwenexpeditie waarmee ze in 1988 de oosttop van de Chamlang bereikte. Ze vertelt ook hoe ze twee jaar daarvoor toevallig in Tibet terecht kwam, en hoe ze op slag verliefd werd op het land.

De stempel in haar paspoort is niet groter dan een halve postzegel. Twee Chinese karakters in rode inkt, met daarbij gekrabbeld een datum. “Er staat alleen maar ‘Den Haag’, maar in China weten ze dan genoeg”, vertelt Myra de Rooy. Een stempel uit Den Haag betekent dat je het land niet meer in mag. Klimster, mensenrechtenactivist, schrijfster en geoloog Myra de Rooy (60) is in de ogen van het Chinese regime een onruststoker, en China houdt niet van onruststokers.

Haags paspoortstempeltje

Het verhaal van het Chinese stempeltje begint meer dan dertig jaar geleden in Noord-Italië, waar De Rooy tijdens het klimmen een val van vierhonderd meter maakte in een ijswand. “Ik was net afgestudeerd als geoloog, maar omdat ik nog in het gips zat, kon ik eigenlijk niet op zoek naar een baan”, vertelt ze. Van het een kwam het ander: De Rooy werd gevraagd als tweede chauffeur voor een groepsreis met een busje, *overland* naar Nepal. “Ik had twee stevige schroeven in m’n enkel, daarmee heb ik dat busje gereden.”

In Nepal had ze een klimafpraak met een vriendin, samen reisden ze naar Tibet. “En daar ben ik een paar maanden gebleven. Ik was helemaal verliefd geworden op het land.” Verliefd, maar niet

verblind. “Ik heb daar ook gezien hoe het land onderdrukt wordt, hoe de mensen onderdrukt worden. Zeker toen ik later verhalen hoorde van politieke gevangenen. Ik sprak een vrouw die toen ze negentien was vijf minuten, misschien tien, “Leve de Dalai Lama. Vrij Tibet!” had geroepen en daarna vijftien jaar later pas weer uit de gevangenis kwam. Het zijn verhalen die je je niet kunt voorstellen.”

In de jaren daarna reisde De Rooy acht keer naar Tibet. Ze zag de ruïnes van Boeddhistische kloosters, opgeblazen door de Chinezen, ze zag op straat in Lhasa de altijd aanwezige militairen en de camera’s die iedereen in de gaten houden, en in Dharamsala, het Indiase ballingsoord van de Dalai Lama, sprak ze met voormalig politiek gevangenen. (“Nóóit in Tibet, dan breng je mensen in ernstig gevaar.”) Vanuit Nederland begon ze zich in te zetten voor de onderdrukte bevolking (“Mijn huis zat regelmatig vol Tibetanen. Het werd hier wel het Free Tibet Hotel genoemd”), ze leerde Tibetaans (“Een beetje maar, het is een extreem moeilijke taal”) en vanaf 2001 werkte ze vijftien jaar voor de mensenrechtenorganisatie International Campaign for Tibet. En ze schreef een boek, *Het Windpaardhuis*, met de getuigenissen van de ex-politiek gevangenen die ze had gesproken in Dharamsala. Helemaal zeker weet ze het niet, maar waarschijnlijk was het

niet haar inzet voor Tibet die haar het Haagse paspoortstempeltje opleverde. “Als het de Chinezen om Tibet zou gaan, dan had ik dat stempeltje wel gekregen na *Het Windpaardhuis*. Ik denk eerder dat het komt door het boek dat ik daarna schreef.” In dat boek, *Dochters van de bergen*, beschrijft De Rooy de levensverhalen van vier politiek actieve vrouwen, allemaal uit berggebieden; Azar uit Iran, boerendochter Dolma Tsering uit Ladakh, de Tibetaanse non Phuntsog Nyidron en de Oeigoerse zakenvrouw en mensenrechten-activiste Rebiya Kadeer. Dat laatste interview is waarschijnlijk de aanleiding voor de toorn van de autoriteiten in Peking. De Oeigoeren, een moslimvolk in de noordwestelijke provincie Xinjiang (Oost-Turkestan) streven naar onafhankelijkheid van China. Daarbij komt het over en weer regelmatig tot geweld: Oeigoerse separatisten plegen aanslagen in China, China antwoordt met repressie van de Oeigoeren. En andersom. “De geweldloze Kadeer geldt voor het Chinese regime als staatsvijand nummer één”, legt De Rooy uit. Wat de Dalai Lama is voor Tibet, is Kadeer voor de Oeigoeren, met één belangrijk verschil: een ontmoeting met de Dalai Lama wordt min of meer getolereerd, mede dankzij diens wereldwijde bekendheid, maar op Kadeer rust een Chinese

Wie is... Myra de Rooy

Klimster, schrijfster, mensenrechtenactivist en geoloog Myra de Rooy (60) beklom nog voor ze werd geboren haar eerste berg; haar moeder was vier maanden in verwachting toen ze op de top van de Wildspitze stond. Tijdens haar studie Geologie in Utrecht werd De Rooy lid van de Utrechtse Studenten Alpenvereniging (USAC) en vanaf 1983 begeleidde ze verschillende cursussen voor zowel de USAC als voor de toenmalige Koninklijke Nederlandse Alpen Vereniging (KNAV).

In 1988 bereikte ze de 7290 meter hoge oosttop van Chamlang als een van de zes deelnemers aan de Rosta Vrouwenexpeditie, de eerste en tot nu toe enige keer dat een Nederlandse Himalaya-expeditie met alleen vrouwen op pad ging. Sinds haar eerste bezoek aan Tibet in 1986 zet De Rooy zich in voor de mensenrechten in dat land. Een boek met interviews met onder andere Tibetaanse en Oeigoerse vrouwen was – vermoedelijk – aanleiding voor China om haar tot persona non grata te verklaren.

- 1979 Beginnerscursus
- 1982 Primeurcursus
- 1983 Kadercursus
- 1984 Eerste keer klimmen buiten Europa, in Peru
- 1985 Rondde haar studie Geologie af
- 1986 Enkelbreuk na een 400 meter val uit een ijswand
- 1986 Reed als tweede chauffeur een busje vanuit Nederland naar Nepal
- 1988 Bereikte de Chamlang oosttop, de eerste Nederlandse vrouwenexpeditie
- 2001-2016 Werkt voor de mensenrechtenorganisatie International Campaign for Tibet
- 2004 Schreef het boek *Vrouwen in Boeddha's bergen*
- 2007 Schreef het boek *Het Windpaardhuis*
- 2014 Schreef het boek *Dochters van de bergen*
- 2017 Schreef het boek *Chamlang, Eerste Nederlandse vrouwenexpeditie*
- 1986-heden Maakte (solo)tochten (winter en zomer) in Tibet (8x), Nepal (7x), Ladakh (“Ik ben nu vijftien keer in Ladakh geweest, dat voelt als mijn tweede thuis.”)

banvloek. “Toen ik na het verschijnen van het boek naar Tibet wilde, kreeg ik ineens dat stempeltje.”

Grenscontroles

Het gestempelde paspoort is inmiddels verlopen en het is niet helemaal duidelijk of De Rooy met haar nieuwe pas China en Tibet weer in mag. Sinds haar eerste bezoek lukte het haar acht keer om zonder toestemming in haar eentje door Tibet te reizen. “Een keer ben ik met een Chinees visum meegegaan met een lokale bus uit het noorden, wat niet mocht. Dan hield ik me bij controleposten verborgen onder m'n kleren. Een andere keer, naar de heilige berg Kailash, ben ik vanuit Oost-Turkestan gekomen. Toen ben ik wel tegengehouden bij een controlepost. De volgende dag kwamen er twee bussen met Chinese migranten. Ik ben snel naar die controlepost gelopen en daar zat een soldaat die wel wat geld wilde verdienen.” “Ik ben ook wel eens aangehouden, in Oost-Tibet, omdat ik ergens niet mocht zijn. Tsja, daar wisten ze eigenlijk niet wat ze met me moesten: een Nederlandse vrouw, helemaal alleen in Tibet. Ik kreeg een boete en kon daarna verder.”

Vrouwenexpeditie

Na drie boeken over vooral vrouwen, mensenrechten en bergen verscheen afgelopen voorjaar een vierde boek, over de Rosta Vrouwenexpeditie van 1988 naar de 7290 meter hoge oosttop van de Chamlang, naast Makalu, net ten zuiden van Mount Everest. “Mijn tochtgenoten vroegen: waarom schrijf je nu dit boek, dertig jaar later? Het antwoord is eigenlijk heel simpel: er lag zo veel mooi materiaal – dagboeken, video, krantenartikelen, foto's. Zonde om niks mee te doen. Het materiaal lag er, het boek vroeg erom geschreven te worden.” De Rosta Vrouwenexpeditie – genoemd naar toenmalig koffiemark Rosta van Douwe Egberts (“En ik drink niet eens koffie”) – is uniek in de Nederlandse bergsport. Voor het eerst ging een expeditie met alleen vrouwen (Frederike Bloemers, Annet Boom, Gerda de Groene, Janka van Leeuwen, Marjolein Meere en Myra de Rooy) naar een serieuze Himalayatop, zonder ondersteuning van Sherpa's en zonder hulp van andere expedities of andere klimmers. De oostelijke top van de Chamlang was nog maar één keer eerder beklommen, door Britse klimlegende Doug Scott.

Als De Rooy vertelt, klinkt de expeditie als een avontuur uit een ander era – 1988, net geen dertig jaar geleden, maar alles was anders: Nepal was voor de meeste mensen ver en exotisch en onbereikbaar, commerciële expedities bestonden nog nauwelijks, bergsport werd gedomineerd door mannen. “En onze uitrusting. Nou ja, heb je de foto's bekeken? De mode was oversized. Als je dat nu ziet...” “Tegenwoordig kun je met een satelliettelefoon vanaf de top van Mount Everest je geliefde bellen. Wij hadden een mailrunner, kun je het je voorstellen? We spraken onze berichten in op cassette-

bandjes, die door de runner in twee dagen naar Kathmandu werden gebracht. Daar zat een journalist van De Telegraaf die daarna letter voor letter zijn versie van ons verhaal op de telex naar Amsterdam zette.” De expeditieleden wisten een paar grote namen te strikken voor een comité van aanbeveling: toenmalig Kamerlid en voormalig Olympisch zwemster Erica Terpstra en Herman Plugge, die in 1984 leider was van een Everestexpeditie, waarbij voor het eerst een Nederlander de zuidtop van de berg bereikte. Andere grote namen uit die tijd reageerden minder netjes op de expeditieplannen. Ronald Naar liet zich ontvallen dat iedere vrouw, invalide of homo wel kon proberen een expeditie te organiseren om zo geld op te halen. NRC Handelsblad citeerde toenmalig KNAV-voorzitter Eelco Dijk: “Volgend jaar staat de eerste Nederlandse vrouwenexpeditie (‘Waarom lacht u?’) in

Bergsport werd in die tijd gedomineerd door mannen

Nepal op het programma.” En zelfs Plugge liet zich in een onbe-waakt moment gaan tegenover het Algemeen Dagblad: “Ik denk trouwens dat vrouwen eerder onenigheid krijgen met elkaar dan mannen” – een vrij onbesuisde uitspraak, vooral in een tijd die drie decennia later nog steeds bekend staat vanwege de vele slaande ruzies tussen Nederlandse klimmers. Mannelijke klimmers, welteverstaan. De Rooy neemt een slok thee. “We zien elkaar nog regelmatig; we zijn goede vriendinnen gebleven.”

De Rooy benadrukt dat de expeditie geen feministische actie of politiek statement was. “Het gaf ons gewoon een kick om het zelf te doen. In die tijd waren vrouwelijke klimmers vaak nog een uitzondering en als je klom als vrouw en het werd moeilijk, dan ging uiteindelijk toch vaak de man voorop. Als je met alleen vrouwen op pad gaat, kan dat niet.”

Sponsors

Het idee dat zes vrouwen met elkaar een berg zouden beklimmen, zorgde voor reacties die nu, dertig jaar later, oubollig en seksistisch aandoen. Telegraafjournalist Charles Sanders – door de expeditie omgedoopt tot Scharrel Sanders – ging mee op een training in

‘Ik heb in mijn leven zo veel mooie dingen meegemaakt’

het Mont Blancgebied en schreef daarover onder de kop ‘Drie warme vrouwenlichamen houden je wel in leven – Het zwakke geslacht hielp uitgeputte verslaggever over dooie punt’.” De Rooy lacht: “Sponsors kwamen met de gekste ideeën. Die arme Frederike moest met een pak wasmiddel in haar handen afbeilen van de Dومتoren.”

Op hun beurt benaderden de expeditieleden ook mogelijke sponsors met ideeën. “We hebben een tamponmerk voorgesteld om ons te sponsoren met de slogan: als klimmers hangt niet alleen ons leven aan een draadje. Daar zijn ze trouwens niet op ingegaan.”

Op 10 en 11 mei 1988 stonden vijf van de zes expeditieleden op de oosttop van de Chamlang. Vrij nauwkeurig 29 jaar later publiceerde De Rooy haar boek over de beklimming. Juist het verstrijken van de tijd gaf haar de mogelijkheid om de expeditie beter op waarde te schatten, zegt ze. Een deel van het boek voltrekt zich dan ook in het heden, als ze zelf of met tochtgenoten terugblijkt. “Achteraf gezien is het iets unieks geweest. Het is na die tijd in Nederland ook niet meer herhaald.”

Erfelijk belast

De Rooy noemt zichzelf erfelijk belast als het om bergen gaat. Haar ouders waren bedreven bergsporters (“Meestal wandelen hoor”); haar moeder beklom toen ze vier maanden zwanger was de Wildspitze. “Je kunt zeggen dat ik nog voor m’n geboorte mijn eerste top bereikte.”

“Ik heb bergen nodig. Ze geven me energie en in de bergen leef ik intenser. Afgelopen winter ben ik zeven weken in mijn eentje op stap geweest in Noorwegen, met een slee en ski’s en sneeuwschoenen. Toen zat ik drie weken in een gebied waar ik verder niemand tegenkwam. Ik heb gekampeerd met vliegende storm, ik zat vast in hutten, maar als je op die manier alleen op stap bent, leef je intenser. Al je zintuigen worden versterkt, alles wat

je doet, moet je heel geconcentreerd doen. Je moet constant blijven opletten wat je doet, waar je bent, waar je naartoe gaat. Dat moet natuurlijk ook als je met anderen op pad gaat, maar als je alleen bent, is het nog belangrijker.”

Is het niet angstaanjagend en stressvol om in je eentje ingesneeuwd te zijn in een Noors berggebied? “Daar heb je eigenlijk geen tijd voor. Je bent namelijk ook heel tastbaar bezig. Hout kloven, de kachel vullen, sneeuwscheppen. Het slaat misschien nergens op, maar op zo’n moment heb ik ook wel het gevoel dat het allemaal goed komt. En als het misgaat, dan – ja, dan is het misschien gewoon m’n tijd.” En dan, na een stilte: “Dat kan ik misschien wat makkelijker zeggen, omdat ik in mijn leven zo veel mooie dingen heb meegemaakt. Ik schrijf over klimvrienden die om het leven zijn gekomen. Dat is natuurlijk elke keer als het gebeurt vreselijk, als iemand in de kracht van zijn leven op zo’n manier om het leven komt. Tsjja, het kan misgaan. Maar is dat een reden om niet naar de bergen te gaan? Ik bedoel: ik ben ook een keer 400 meter uit een steile ijswand gevallen. Gelukkig liep de wand vlak uit. Op een botbreuk na – die gebroken enkel – is dat allemaal goed gegaan. Nou ja, daardoor ben ik dus ook in Tibet terechtgekomen.” ◀

Myra de Rooy te gast op de Bergsportdag

Myra de Rooy is een van de hoofdgasten op de Bergsportdag. Ze geeft een lezing over de Chamlangexpeditie en zal dan ook vertellen over haar ervaringen in Tibet en Ladakh.

De NKBV Bergsportdag is op 21 januari 2018 in de Jaarbeurs Utrecht. Kijk voor meer informatie op bergsportdag.nkbv.nl.